

Rolul e-tandemului la elaborarea strategiilor de educație multiculturală

Marcel BALICI, Nadejda BALICI
USMF „Nicolae Testemițanu”

Rezumat

Pornind de la realitatea profesională, propunem descrierea unui proiect de studiu bazat pe metoda de activitate e-tandem. Este esențială descrierea activităților premergătoare desfășurării proiectului precum: elaborarea și aplicarea chestionarelor referitoare la stilul individual de învățare și la stabilirea stilului de predare. O componentă esențială a e-tandemului este realizarea unui contract de activitate bazat pe reguli comportamentale acceptate de părțile participante în cadrul proiectului. Proiectul propriu-zis va avea drept scop elaborarea unui algoritm de studiu, ce ar facilita obținerea competențelor de comprehensiune și intercomprehensiune, dar și elaborarea materialelor didactice necesare procesului de învățare.

Cuvinte cheie

e-tandem, educație multiculturală, competențe de comunicare.

Introducere

Un element esențial al concepției de formare a competențelor interculturale este îmbinarea competențelor plurilingvistice de comunicare cu competențele de comprehensiune interculturală. Deși nu reprezintă o practică de instruire frecventă, actualmente se încearcă tot mai des utilizarea valențelor e-tandemului în scopul eficientizării procesului de achiziționare a competențelor. Stilul e-tandem de studiu nu reprezintă o modalitate de comunicare aleatorie, ci presupune discuții cu un caracter autentic, activități didactice care urmăresc realizarea unor finalități și valorifică la maxim potențialul centrilor de receptare și procesare a informației.

Algoritmi facilitatori pentru formarea competențelor plurilingvistice și interculturale

Utilizatorul răspunde la întrebări ce relevă punctele forte și punctele slabe în procesul de audiere sau vizualizare a unui mesaj. Utilizatorul indică modalitatea de receptare a unui mesaj pe care o consideră optimă pentru el. Profesorul va ține cont de preferințele

utilizatorului și de modalitatea de instruire pe care o consideră cea mai eficientă pentru el. După efectuarea activităților didactice, profesorul compară informațiile obținute de el cu cele oferite de chestionarul completat inițial. La început, utilizatorului i se oferă doar posibilitatea de audiere a unui text, fără alte sugestii. Ulterior, el va expune ideile mesajului transmis pe care a fost capabil să le identifice la prima etapă. Următorul pas al strategiei de formare a competențelor de comprehensiune ar fi oferirea unor imagini sugestive de prim plan și de plan secund care fac referire la mesajul transmis anterior. Utilizatorul va avea ocazia să modifice textul inițial și să argumenteze modificările operate. Astfel, pe lângă competențele de comprehensiune, utilizatorul își va dezvolta abilități de persuasiune prin realizarea sarcinilor ce contribuie la elaborarea algoritmului de argumentare a propriilor opinii. Sarcinile ce implică realizarea conexiunii dintre opinia utilizatorului și imaginile adiacente discursului audiat, oferite de profesor, cu scopul de a reconstrui structura de comprehensiune a mesajului, conferă textului elaborat de utilizator un caracter argumentativ.

Următoarea etapă în algoritmul de **recuperare a sensului** este prezentarea parțială sau integrală a textului. Utilizatorul reia activitatea de deconstrucție a imaginii mentale referitoare la mesajul receptat, ca urmare a activității de audiere, și reconstruiește mesajul prin intermediul noilor informații obținute în urma activității de examinare a textului scris. Drept urmare a fiecărei etape de recuperare a sensului, utilizatorul reprezintă mesajul receptat în diverse forme: diagrame, tabele, schițe, desene.

Simbioza dintre audierea unui text și procesul de construire a unei reprezentări vizuale este importantă pentru formarea abilităților de conștientizare a legăturii dintre lexem, ca element grafic și auditiv, și corespondentul acestuia în cadrul realității ambiante. Textul propus spre studiere nu constituie o informație abstractă, ci un mesaj util pentru integrarea plenară a individului într-un nou mediu sociocultural. În spațiile rezervate discuției dintre utilizator și alți membri ai grupului de învățare și profesor, utilizatorul va nara experiența de învățare. Astfel de activități contribuie la formarea **competențelor metacognitive** prin conștientizarea rolului sarcinilor efectuate.

Modalități de identificare a stilului individual de învățare

Chestionarul de stabilire a **stilului individual de învățare** continuă cu întrebări ce scot în evidență rolul facilitator al **audierii**. Se va stabili etapa la care rolul audierii are o importanță semnificativă și cea la care este mai puțin eficientă. Utilizatorul va observa care este punctul său forte: audierea textului sau discuțiile cu colegii în cadrul instituționalizat prin Skype sau conferința video și va stabili ce este mai important pentru el în procesul de studiu.

Audierea textului citit de o altă persoană poate avea un rol diferit față de audierea textului reprodus de utilizator sau audierea concluziilor expuse cu voce de către utilizatorul însuși. Constatarea unor puncte slabe de către utilizator reprezintă punctul de pornire la elaborarea strategiilor de diminuare a efectelor acestora și transformarea lor în elemente puternice în procesul de însușire a unei limbi străine. Se vor lua în considerare, de asemenea, abilitățile de cercetare ale utilizatorului. Sarcinile propuse în cadrul sesiunilor tandem vor fi parte componentă a unui proiect comun. În colaborare cu centrele de studiere a limbii române din Viena, Berlin, Cernăuți și Iași poate fi elaborat un ghid cultural care va cuprinde biografia și opera lui Mihai Eminescu. Cu centrele de studiere a limbii române din Istanbul, Moscova și Iași se poate realiza un proiect comun care va descrie prodigioasa activitate a lui Dimitrie Cantemir. Proiectele de acest gen se referă la realizarea unor activități în cadrul grupului neomogen din perspectiva identității etnice și omogen din perspectiva studierii limbajului specializat.

Utilizatorul tandemist va avea ocazia să realizeze un discurs pe teme sociale relevante referitoare la diverse profesii și activități. Partenerul tandemist poate fi elev la o școală vocațională, specializat în construcții, transporturi, automobile, industrie ușoară sau alimentară din țara în care își face studiile. Un proiect similar poate fi realizat cu parteneri din diverse țări, selectați din perspectivă spațială a grupurilor lingvistice sau din perspectivă contrastivă cu scopul de a releva diferențele și similitudinile culturale la interferența spațială și temporală a realităților umane. Rolul acestor proiecte nu este doar cognitiv, ci și de deschidere a oportunităților de cooperare și colaborare cu alți semeni ale căror circumstanțe existențiale sunt diferite. Este o nouă oportunitate de a explora prin prisma celorlalți diverse surse de cunoaștere: muzee, instituții spitalicești și culturale, experimente specifice domeniului de specializare. Utilizatorul va crea un algoritm personalizat de cercetare.

Metode de studiu prin intermediul reportajelor și interviurilor

Elaborarea manualului personalizat implică și elaborarea diverselor tipuri de dicționare: de sinonime, de neologisme, de arhaisme, de figuri de stil, de expresii și locuțiuni, de frazeologisme etc. De asemenea, dicționarele elaborate de utilizatori pot fi explicative, bilingve și multilingve, vizuale, cu atașarea punctelor sonore ce conțin pronunțarea cuvântului și/sau întregului articol lexicografic. Vor fi create rubrici care vor conține informații despre diverse instituții de învățământ, culturale și din alte domenii ale vieții sociale. Modalitatea de păstrare a informațiilor va fi diversă: interviuri cu semenii care au studiat anterior diferite limbi străine pentru crearea unui fond al *biografilor lingvistice*, interviuri cu specialiști în diverse ramuri ale economiei, în domeniul de specializare, reportaje cu includerea interviurilor. La elaborarea reportajelor se va lua în considerare aspectul temporal, deoarece va cerceta problema din perspectiva temporală, dar și spațială. Astfel de activități de cercetare se vor realiza în cadrul proiectelor naționale și internaționale. Partenerii tandemiști vor putea oferi consiliere utilizatorului în scopul elaborării unor resurse bibliografice/sitografice pentru studierea complexă a temei propuse. Activitățile didactice au un caracter complex, deoarece conținuturile sunt pluridisciplinare, iar competențele au un caracter transdisciplinar.

Sarcinile proiectului realizat în stilul tandem pot fi îndeplinite în colaborare cu parteneri specialiști în domeniul mass-media pentru a oferi consiliere referitor la scrierea unui scenariu pentru reportaje, la modalitățile de pregătire și realizare a unui interviu. Monitorizați de specialiști, tandemiștii vor putea elabora strategia de formare a unui material video sub forma unui film documentar la tema cercetată. Algoritmul de cercetare a temei, deseori, se va suprapune cu cel de realizare a filmului documentar ca finalitate a proiectului. Rolul profesorului va consta în facilitarea procesului de achiziționare a competențelor lingvistice și de comunicare, dar și facilitarea comunicării și stabilirii unor legături de cooperare între tandemiști, precum și între tandemiști și specialiști în diverse domenii ce pot contribui la realizarea eficientă a proiectului propus.

Utilizatorul va răspunde la întrebările privind propria opinie asupra rolului activităților de cercetare în procesul de achiziționare a competențelor lingvistice. Ulterior, punctele de vedere vor suferi

modificări, pe care utilizatorul le va expune în spațiile special rezervate, vor fi discutate cu colegii, profesorul și alți specialiști utilizând canalele de receptare și transmitere a informației sincronice/asincronice oferite de TIC.

Utilizatorul își va demonstra capacitatea de utilizare a **experienței anterioare** de studiere a limbilor străine prin intermediul activităților de cercetare și realizare a proiectelor. Vor fi expuse rolul activităților noi și importanța fiecărei sarcini pentru realizarea obiectivului final. Este important ca fiecare participant la tandem, dar și ceilalți participanți la procesul de instruire, să cunoască modalitatea de **înțelegere** specifică utilizatorului: înțelegerea detaliilor sau înțelegerea de ansamblu. Dacă utilizatorul optează pentru înțelegerea detaliilor, se va rezuma la acesată etapă considerând-o drept o cale de integrare a informațiilor separate în structura generală a textului. Dacă utilizatorul optează pentru înțelegerea generală, va cauta să înțeleagă cât de mult afectează mesajul general înțelegerea parțială a detaliilor. Profesorul îl va ajuta pe utilizator să înțeleagă importanța folosirii regulilor gramaticale în comunicare și să conștientizeze actul vorbirii.

Pentru unii tandemiști care preferă o înțelegere globală a mesajului este mai puțin importantă corectitudinea gramaticală, acordând o atenție preponderentă prezentării globale a mesajului. Conștientizarea actului vorbirii nu ar trebui să fie caracteristică doar vorbitorilor unor limbi străine, pentru ei însă acest proces este mai evidențiat.

La proiectarea discursului didactic se vor lua în considerare și procesele psihofiziologice de achiziționare a noilor cunoștințe, etapele de însușire și consolidare a informației noi, crearea abilităților, opiniilor și convingerilor. Tandemiștii vor nota ritmul de modificare a gradului de conștientizare a actului vorbirii, opiniile fiind trecute în **jurnalul de învățare**, iar profesorul va urmări din perspectivă circumstanțială și temporală evoluția procesului de conștientizare a exprimării și își va expune opiniile în **fișa de observare**.

Este importantă viziunea tandemiștilor referitoare la etapele caracteristice învățării autonome. Chestionarul inițial, precum și cele repetate, au scopul de a identifica experiența tandemiștilor de învățare a unei limbi noi, de monitorizare a rolului activităților pe care le efectuează, a nivelului de implicare a acestora, a gradului de asumare, a noilor elemente de învățare autonomă.

Una dintre componentele esențiale ale e-tandemului este realizarea unui contract de activitate, bazat pe reguli comportamentale,

acceptat de părțile participante la proiect. În lucrarea „L'apprendimento autonomo delle lingue in eTandem: un'esperienza di sperimentazione tra l'Italia e la Serbia” de Lorenzo Guglielmi sunt expuse principiile de bază ale unei abordări constructiviste a învățării: „ - “Apprendimento come processo attivo. Si ha apprendimento quando chi apprende viene messo in relazione con il mondo”. In un contesto (e)Tandem, tanto più laddove la L1 di ciascun partner è LS per l'altro, ogni apprendente diventa per l'altro rappresentante e canale personalizzato (non certo esclusivo o al riparo da critiche!) di accesso a una lingua e a una cultura. - “Le persone imparano ad imparare mentre imparano (...) e ciò che imparano permette loro di dare più facilmente significato a esperienze simili”. - “Si impara solo se si sono precedentemente costruite o si possiedono strutture di conoscenza su cui appoggiarsi”... - “La costruzione di conoscenza è un processo essenzialmente mentale, ma si debbono far svolgere attività che coinvolgano anche le altre facoltà e i sensi”... - “L'apprendimento coinvolge il linguaggio: il linguaggio che usiamo influenza l'apprendimento”... - “La motivazione non favorisce solamente l'apprendimento, ma ne è componente essenziale”.”(1,pag. 73,74).

Paradigma constructivistă a cunoașterii -element facilitator al procesului de studiu

Rolul chestionării inițiale, în scopul stabilirii relațiilor de cooperare între tandemiști, se bazează pe concepția paradigmei constructiviste de creare a circumstanțelor de construire a reprezentărilor mentale ca urmare a achiziționării informațiilor. Procesul de colectare a datelor, inițial și repetat, interpretarea acestora, inițial și la diverse etape ale procesului, au menirea de a favoriza formarea competențelor metacognitive de conștientizare a rolului acțiunilor didactice și de a crea abilități de elaborare a strategiilor proprii de învățare specifice paradigmei constructiviste de cunoaștere. Procesul de învățare nu este unul superficial, deoarece el reprezintă o experiență practică pe care utilizatorul încearcă să o înțeleagă în mod deplin, având ajutorul oferit de ceilalți parteneri. Elaborarea *Portofoliului electronic al utilizatorului*,⁽²⁾ prezentarea concepției manualului personalizat, completarea jurnalului de învățare sunt instrumente eficiente pentru însușirea modului eficient de a învăța.

Un alt beneficiu al utilizării metodei tandem de învățare, în conexiune cu paradigma constructivistă a cunoașterii, este implicarea diversilor centri de receptare a informației. Reprezentarea cunoașterii

este exclusiv mentală, iar utilizarea tuturor centrilor de receptare a informațiilor este un pilon important în concepția de construire a imaginii mentale finale prin intermediul unui proces în continuă schimbare care ar favoriza competențe multiple în cadrul aceleiași discipline de studiu, dar și competențe pluri- și transdisciplinare. Competențele lingvistice sunt inseparabile de celelalte competențe, deoarece ele reprezintă mijlocul de obținere a acestora și au rolul de instrument la formarea unei personalități integrate în noul mediu social. Procesul de instruire asumat și conștientizat poate fi realizat în condițiile în care utilizatorul posedă competențe metacognitive și abilități de implementare a modalității autonome de învățare. Autonomia învățării nu înseamnă învățare autonomă, iar utilizarea e-tandemului la realizarea unei activități didactice este relevantă atât pentru identificarea stilului de învățare, cât și pentru perceperea succesului personal.

Un aspect care ar putea dezavantaja procesul de studiu este imposibilitatea de a identifica partenerul tandemist sută la sută potrivit pentru activitățile didactice realizate în comun. O sarcină premergătoare inițierii activității în tandem este elaborarea unor reguli comportamentale acceptate de ambele părți. Este o sarcină ce reglementează, parțial, activitățile ulterioare și poate avea rolul de pronosticare a problemelor de ordin personal ce ar putea surveni pe parcursul lucrului în tandem. Majoritatea aplicanților pentru proiectele în tandem menționează problema indisponibilității internetului non-stop. Problemele de ordin tehnic sunt, de obicei, foarte rare, dar în structura conceptuală a activității în tandem va fi inclus un algoritm al activităților ce presupun însușirea modului adecvat de a reacționa în situațiile în care apar diverse probleme.

Competențele ontologice bazate pe calitățile umane au un rol deosebit în bunul mers al proiectului. Unele impedimente de ordin motivațional pot fi pronosticate prin intermediul contractului de învățare discutate cu profesorul.(3) S-a observat că, deseori, pe parcursul realizării unor proiecte, care au o anumită durată, intensitatea motivațională scade, iar profesorului îi revine sarcina de a monitoriza gradul de implicare a tandemistilor în realizarea sarcinilor și de a menține un climat motivațional adecvat. Discursul didactic, conceput anterior de cadrul didactic, va cuprinde activități a căror menire va fi, cu preponderență, menținerea gradului de implicare motivațională a utilizatorului. Sunt importante activitățile ce contribuie la formarea încrederii de sine a tandemistilor și relevează

căile de percepere a succesului. Relevante din acest punct de vedere sunt considerațiile teoretice expuse în materialul informațional: „The Potential Role of ICT in Modern Foreign Languages Learning 5-19 ” de Keri Facer și Martin Owen: „ICTs, through games and other digital media, through offering 'real and relevant' opportunities for linking with real language learners (through the internet/video-conferencing), through providing access to relevant and engaging materials (through access to foreign language entertainment and information sources), can provide increased motivation for learners of all ages to acquire and use languages. ” (4)

Activitățile didactice care prezintă rezultatele unor anumite competențe, într-un mod evident și într-o perioadă scurtă de timp, sunt importante pentru evaluarea viziunii despre propriul succes și creează o atmosferă motivațională oportună perseverării tandemistilor în realizarea proiectelor de durată. Conferințele video au scopul de a implica tandemistii în realizarea unor sarcini ce presupun prezentarea finalităților activităților didactice realizate anterior. Jocurile didactice captează prin prezentarea evidentă a corectitudinii sau incorectitudinii deciziilor luate. Utilizatorilor li se va cere, de asemenea, să realizeze diferite activități de informare și cercetare în diverse situații reale. Ulterior, ei vor descrie sau vor nara experiențele lor de comunicare pentru a conștientiza rolul achiziționării competențelor de comunicare. Astfel de discuții pot fi realizate pe skype sau pe forum sau, în tandem cu profesorul, pe mail. Paradigma constructivismului social în domeniul cunoașterii este mai mult decât imitarea unor circumstanțe sociale din realitatea înconjurătoare, ea reprezintă implicarea utilizatorului în situații cotidiene concrete și constientizarea modului de a fi al tandemistului. E-tandemul este o experiență didactică ce oferă alternativă modalității tradiționale de studiu și poate fi considerat drept încă o șansă de învățare în cadrul unei societăți deschise.

Referințe bibliografice

- Guglielmi.L,(2013), L'apprendimento autonomo delle lingue in eTandem: un'esperienza di sperimentazione tra l'Italia e la Serbia, Universitatea Ca Focarsi, Veneția
- Pruteanu.M, Bâlici.N, Bâlici.M,(2012), Utilizarea formei de învățare e-learning din perspectiva constructivistă, disponibilă pe: library.usmf.md/

Proiectul Teletandem Brasil Lingue straniere per tutti, Idee per mettervi d'accordo con il compagno/a di teletandem, disponibil pe:
<http://www.teletandembrasil.org/>
Facer.K, Owen.M,(2004), *The Potential Role of ICT in Modern Foreign Languages Learning* 5-19, disponibilă pe
<http://archive.futurelab.org.uk/>.